

Beeldende kunst

3de graad D/A-finaliteit
III-BeKu-da

BRUSSEL

D/2024/13.758/243

Versie oktober 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lesuren ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat lesdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in lesdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Samenhang met de tweede graad

Dit leerplan bouwt verder op de leerplannen Architecturale en beeldende kunst en op Beeldende en Audiovisuele kunsten van de tweede graad. De doelen van de tweede graad worden verdiept en verbreed in de derde graad. Leerlingen streven naar een grotere autonomie. Ze werken binnen een grotere complexiteit.

Ze nemen zelfstandig meer initiatief in het totale artistiek proces. Ze creëren persoonlijk artistiek werk en groeien naar een eigenheid binnen Beeldende kunst.

2.2 Samenhang in de derde graad

2.2.1 Samenhang binnen de studierichting Beeldende kunst

Bepaalde vakken van de algemene vorming ondersteunen Beeldende kunst. Samenwerken met Nederlands bij bv. het presenteren, formuleren, verwoorden van een visie is belangrijk. Ook de vreemde talen kunnen aan bod komen bv. wanneer leerlingen diverse bronnen raadplegen.

Vanuit de doelen Kunstbeschouwing is er een link met Geschiedenis.

In het Gemeenschappelijk funderend leerplan zijn de doelen die naar Artistieke vorming verwijzen zeker een mogelijkheid om die met Beeldende kunst te verbinden.

2.2.2 Samenhang over de finaliteiten heen

Alle richtingen binnen het domein Kunst en creatie vertrekken van een gelijkaardige visie op kunstonderwijs, waarbij gewerkt wordt vanuit een artistiek proces.

Leerlingen binnen de dubbele finaliteit experimenteren vooral vanuit een concrete en praktische invalshoek. Ze werken eerder gestructureerd naar een persoonlijk artistiek werk toe. Een artistiek proces richt zich vaak op een specifieke, concrete, afgebakende opdracht.

Binnen de doortroomfinaliteit worden doelen abstracter, theoretischer en conceptueler benaderd.

Afhankelijk van de school kunnen er verbindingen gevonden worden met Audiovisuele vorming of Beeldende vorming, met Fotografie, Crossmedia, Grafimedia of Woordkunst-drama.

Er is een sterke verwantschap tussen Beeldende Vorming en Beeldende kunst:

Beeldende vorming (D)	Beeldende kunst (D/A)
Kunst beschouwen in de brede zin: verschillende kunstdisciplines (in een apart leerplan)	Kunst beschouwen: kan vertrekken vanuit Beeldende kunst, maar moet ook breder (geïntegreerd in het leerplan)
Abstracte, theoretische en conceptuele benadering van de doelen	Vooraf vanuit concrete en praktische invalshoek werken aan de doelen
Ze creëren zelfstandig een persoonlijk artistiek werk	Gestructureerd werken naar een persoonlijk artistiek werk toe

Dieper onderzoek naar verschillende oplossingen tijdens een artistiek proces	'Toepassen van ...' tijdens artistiek proces i.f.v. een specifieke, concrete, afgebakende opdracht
	Inzetten ook op artistiek-technische vaardigheden

2.3 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op minimumdoelen van de basisvorming, specifieke minimumdoelen en doelen die leiden naar de beroepskwalificatie BK Assistent Beeldende kunstenaar. Het leerplan is gericht op 24 graduren en is bestemd voor de studierichting Beeldende kunst.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Beeldende kunst en het vormingsconcept

In het leerplan ligt de nadruk op het artistieke wat aan bod komt door een integratie van de culturele en sociale vorming. De wegwijzers verbeelding, uniciteit in verbondenheid, kwetsbaarheid en belofte maken er inherent deel van uit.

Culturele vorming

Culturele vorming biedt leerlingen mogelijkheden om kunst en cultuur te verkennen en te verwerken. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is en verbeelden hoe die zou kunnen zijn. Kunst stimuleert hen om met een kritische en open blik cultuur waar te nemen. Via kunst en cultuur komen ze ook in contact met het artistieke. Artistieke uitingen van zichzelf en anderen raken en inspireren leerlingen. Zo groeit hun cultureel bewustzijn en ontwikkelen ze hun creatief denken en doen. Dat draagt bij tot hun persoonlijke ontwikkeling in relatie met de anderen.

Sociale vorming

In sociale vorming leggen we de focus op de mens als een relationeel wezen. Leerlingen leren zichzelf kennen als meer dan losse individuen, maar herkennen en erkennen zich als persoon en als knooppunt van relaties. Sociale vorming daagt hen uit om minder ik-gericht en meer empathisch te gaan leren en leven en duurzame sociale en relationele vaardigheden te ontwikkelen. Samen creëren en samen verbeelden betekent dat ze rekening houden met eigen mogelijkheden en die van de ander.

Verbeelding

Kunst geeft een specifiek creatieve, verbeeldende kijk op de mens, de wereld en op God. Verbeelding breidt het voorstellingsvermogen van leerlingen uit en geeft ruimte om datgene wat niet onmiddellijk tastbaar is, uit te drukken en over te dragen. Leerlingen krijgen kansen om nieuwe werelden te leren kennen en te maken. Via kunst stimuleren we leerlingen om hun verbeeldingskracht te beleven, te versterken, vorm te geven en ervan te genieten. Aan de grondslag van een artistieke, kunstzinnige ervaring ligt de verbeelding.

Uniciteit in verbondenheid

Vanuit onze christelijke mensvisie erkennen en waarderen we de leerling als uniek persoon met eigen mogelijkheden en beperkingen, een eigen geschiedenis en persoonlijkheid. Artistieke expressie is betrokken op identiteit, op het diepste wezen van de mens. Door het beschouwen van en geraakt worden door kunst, geeft kunst zin en betekenis aan wie we zijn en aan de wereld waarin we leven. Leerlingen krijgen kansen om te groeien in relatie met zichzelf, de andere en de wereld.

Kwetsbaarheid en belofte

Door in aanraking te komen met een of meer artistieke vormen ontdekken leerlingen hun interesses en mogelijkheden. Zij kunnen door artistieke uitingen geraakt worden en ze worden geconfronteerd met hun kwetsbaarheid, grenzen, dromen en groeikansen. Daardoor leren ze hun kracht en kwetsbaarheid kennen.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Gedreven met beeld omgaan, individueel en samen met anderen

Nieuwsgierigheid en verwondering leiden tot zin. Zin om te kijken, verder te kijken, vanuit een ander standpunt te kijken. Dit anders kijken leidt tot maken. De leerling heeft een passie voor het beeldende. Dat uit zich in een intensieve beschouwing en een artistieke en creatieve zoektocht, alleen en in klasverband.

De leerlingen ontwikkelen een kritische, scheppende en verbeeldende gedrevenheid en ingesteldheid. Ze streven naar artistieke authenticiteit en hanteren een doordachte en methodische aanpak in combinatie met zelfwerkzaamheid. Het beschouwen van en geraakt worden door kunst geeft betekenis aan wie ze zijn en aan de wereld waarin ze leven. Ze werken daar zowel individueel aan als samen met anderen, medeleerlingen, leraren, kunstenaars, vormgevers ... In de tweede graad gebeurt dat binnen een gestructureerde omgeving en onder begeleiding. In de derde graad gaan leerlingen steeds zelfstandiger aan de slag.

Door over het eigen werk en dat van anderen op een persoonlijke wijze te reflecteren en te communiceren, leren de leerlingen dat verschillende visies waardevol kunnen zijn. Die groei maakt deel uit van hun wordingsproces en is dus onlosmakelijk verbonden met hun groei als mens.

Kunst onderzoeken, betekenis geven en waarderen

Kunst beschouwen en creëren betekent groeien als mens. Daarvoor is het belangrijk dat de leerlingen met een open en nieuwsgierige blik naar de wereld rondom hen kijken. Door hun omgeving waar te nemen, te ervaren, te interpreteren, betekenis te geven en te waarderen, leren ze schoonheid herkennen in al haar facetten en zullen ze in staat zijn de wereld met vertrouwen en in verwondering tegemoet te treden.

Met kunst en cultuur ontdekken en begrijpen leerlingen zichzelf, de omgeving, de maatschappij en de wereld. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is of zou kunnen zijn. Kunst geeft een specifieke kritische en diverse manier van kijken naar cultuur. Betekenis geven heeft zowel betrekking op de artistieke uitingen die leerlingen zelf maken als op de professionele uitingen van kunst.

Verbeeldingskracht en artistieke deskundigheid inzetten bij het beeldend creëren en bij presenteren

Leerlingen ontwikkelen verbeeldingskracht en groeien in het gebruik van artistiek-technische vaardigheden om tot een artistiek proces te komen.

De leerlingen krijgen kansen om zich artistiek-technische vaardigheden eigen te maken en om de juiste attitudes te verwerven. Beeldende technieken en vaardigheden staan in relatie tot vorm en inhoud. Daarbij

ontdekken ze verschillende manieren om artistieke uitdagingen aan te gaan, in zowel de objectieve studie als in de vrije expressie. Ze leren buiten bestaande kaders denken en verbeeldingskracht gebruiken in een artistiek proces. De leerlingen proberen om meerdere antwoorden te formuleren op een uitdaging en ontwikkelen zo een persoonlijke benadering bij het oplossen van gestelde uitdagingen.

Door het ontwikkelen van een steeds breder referentiekader kunnen de leerlingen zich meer en meer verdiepen in de wereld van kunst en ontdekken ze hoe zij zichzelf verhouden ten opzichte van dat alles. Zo worden die kunstuitingen een springplank voor hun ideeën en artistiek werk.

3.3 Opbouw

Dit leerplan bestaat uit deze rubrieken:

- Veilig, kwaliteitsbewust, duurzaam, economisch en in teamverband;
- Onderzoek en voorstudie;
- Creatie en presentatie;
- Kunstbeschouwing;
- Onderzoekscompetentie.

Dit leerplan biedt de ruimte om zelf keuzes te maken in het clusteren van doelen en zo tot dwarsverbanden te komen.

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang met de tweede graad

In de derde graad worden de doelen Beeldende kunst van de tweede graad verbreed, verdiept en uitgebreid.

Leerlingen maken in de tweede graad al kennis bv. met het doorlopen van een artistiek proces, met de methodes binnen en aanpak in het atelier. In de tweede graad werken leerlingen zowel vanuit beeldende als vanuit architecturale of audiovisuele contexten.

3.5 Aandachtspunten

Graadleerplan

Het leerplan Beeldende kunsten is een graadleerplan. Als lerarenteam spreid je de leerplandoelen over de twee leerjaren waarbij overleg en een planmatige aanpak cruciaal zijn.

Het is belangrijk om het leerplan in zijn geheel te beschouwen waarbij verschillende leerplandoelen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en over de rubrieken heen moeten worden bekeken en aangepakt. De ordening in dit leerplan leidt niet tot een organisatie van een afzonderlijke vakkenstructuur. Het is vanuit pedagogisch-didactisch standpunt dan ook absoluut nodig om degelijke samenhang te brengen tussen praktijk en theorie. Dat betekent dat er voor het specifieke deel van de studierichting geen verdeling is in vakken. In de leerplandoelen vormen theorie en praktijk een geheel, waardoor de afstemming van de theorie op de praktijk optimaal wordt.

Artistiek proces

Het artistiek proces is eigen aan de kunstrichtingen. Het speelt in alle specifieke leerplannen van het domein Kunst en creatie een belangrijke rol. Vanuit elke studierichting wordt het artistiek proces specifiek ingevuld. Er zullen gelijkenissen zijn met andere studierichtingen, maar ook duidelijke verschillen. Het kan interessant zijn om het artistiek proces te realiseren via cross-overs.

Artistiek proces wordt ruim geïnterpreteerd. Ook reflecteren, presenteren, inspiratie zoeken, onderzoeken, experimenteren, betekenis geven zijn delen van het artistiek proces. Het artistiek proces kan organisch verlopen, het is geen stapsgewijs proces. Leerlingen gaan aan de slag met diverse vormgevingsmiddelen, technieken, materialen en leren ze de mogelijkheden en beperkingen ervan kennen. Ze verdiepen het artistiek denken, voelen en handelen. Het artistiek proces kan zowel een proces, een resultaat, een concept of een creatie omvatten.

Attitudes

De leerlingen verwerven algemene attitudes in functie van het beeldende zoals zelfwerkzaamheid, inzet, doorzettingsvermogen, discipline en initiatief nemen. Ze ontwikkelen een doordachte en methodische aanpak en worden steeds zelfstandiger.

De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden en worden zich bewust van eigen en andermans uitdrukkingmogelijkheden. Ze ontwikkelen een kritische ingesteldheid, ook ten opzichte van zichzelf. Ze gaan respectvol om met de visie, de mening en creatie van een ander. De relatie inhoud-vorm staat centraal en leerlingen denken bewust na over 'wat' ze willen vertellen en 'hoe' ze dat kunnen doen.

Kunstgebeuren

Het refereren naar het historisch en hedendaags kunstgebeuren zal een vanzelfsprekend item zijn in de wisselwerking tussen leraar, leerling en lesdoelen. Opdat leerlingen breed zouden leren kijken, kan je hen vragen om geregeld te participeren aan het culturele leven. Je kan hen ook een grote variatie aan culturele evenementen, kunstvormen aanbieden waar ze normaal misschien niet mee in contact zouden komen (film, tentoonstellingen, theater, lezing, musea ...). Je moedigt hen aan om dat ook buiten de schooluren te doen.

Kunstbeschouwing

Bij het deel Kunstbeschouwing kan je ervoor kiezen om die leerplandoelen apart of geïntegreerd aan te bieden. Het beschouwen van kunst benader je vanuit het beeldende, maar ook vanuit een brede blik op kunsten. Zo kunnen leerlingen onderzoeken hoe beeld in andere kunstvormen een plaats kreeg en krijgt. Verschillende kunstvormen kunnen elkaar versterken, kunnen worden geïntegreerd en toch hun eigenheid behouden. Anderzijds kunnen grenzen vervagen tussen kunstvormen.

Onderzoekscompetentie

De onderzoekscompetentie moet worden gerealiseerd met inhouden van dit leerplan die gerelateerd zijn aan specifieke minimumdoelen. Je overlegt op schoolniveau welke keuzes worden gemaakt met betrekking tot de realisatie van de onderzoekscompetentie. Op de PRO-tegel [onderzoekscompetentie](#) kan je voor elke studierichting terugvinden via welke leerplannen onderzoeken kan worden gerealiseerd.

Bij LPD 17 geven we aan met welke inhouden de onderzoekscompetentie moet worden gerealiseerd. Op de leerplanpagina vind je meer informatie over en een aantal mogelijke voorbeelden van hoe je via specifieke inhouden van dit leerplan met je leerlingen kan werken aan de onderzoekscompetentie.

Werkplekieren

Verschillende vormen van werkplekieren kunnen een meerwaarde bieden voor de realisatie van dit leerplan en voor de voorbereiding op een vlotte overstap naar de arbeidsmarkt. Werkplekieren omvat een breed continuüm van leeractiviteiten die gericht zijn op het verwerven van algemene en beroepsgerichte competenties waarbij de arbeidssituatie de leeromgeving is. Het kan onder meer gaan om gesimuleerde werkomgevingen, observatie-activiteiten en leerlingenstages. De school heeft de ruimte om een beleid uit te stippelen over welke vormen van werkplekieren een plaats krijgen in de lespraktijk en met welk doel werkplekieren wordt ingezet.

Vakterminologie

Het correct gebruik van vakterminologie in het atelier, in de praktijk- en theorielessen is essentieel voor heldere communicatie binnen dit vakgebied, waardoor leerlingen in staat zijn om complexe ideeën en concepten nauwkeurig te beschrijven. Het stimuleert kritisch denken en analyse, omdat het leerlingen

aanmoedigt om de betekenis van termen te doorgronden en verbanden te leggen tussen verschillende begrippen, wat bijdraagt aan een diepgaand begrip van de leerstof.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Veilig, kwaliteitsbewust, duurzaam, economisch en in teamverband

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen handelen

- **in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures);**
- **kwaliteitsbewust;**
- **economisch en duurzaam;**
- **veilig, ergonomisch en hygiënisch.**

Wenk: De leerlingen hanteren kwaliteitseisen bij het naar waarde schatten van hun creatie. Ze gaan kritisch en assertief aan de slag met methodes tot zelfreflectie en streven naar kwaliteit bij een afgewerkt product. Criteria kunnen opgelegd worden door het lerarenteam of er kan d.m.v. een ateliergesprek een lijst van minimum uit te voeren kwaliteiten opgesteld worden.

Wenk: De delen van dit doel kunnen als onderbouwend doel opgenomen worden in heel wat van de volgende leerplandoelen. Zo uit kwaliteitsbewust handelen zich in zorgvuldig werken, het hebben van aandacht voor details, het controleren van het eigen werk op fouten, het reflecteren en zich bijsturen met het oog op het bereiken van de verwachte kwaliteit. Je kan dit zowel op het niveau van het proces als op het artistiek werk nastreven.

Wenk: Onder andere milieubewust zijn en duurzaamheid komen aan bod bv. gebruiken van papier, karton, recuperatiematerialen ..., alsook op een veilige, ordelijke en zorgzame manier, inzichtelijk, met een correct gebruik, gestructureerd werken en zorg dragen voor materialen.

Wenk: Bij het ergonomisch handelen, kan je bijvoorbeeld aandacht besteden aan de bereikbaarheid, de inrichting van de werkplek, de schikking van materiaal en gereedschap.

De leerlingen verwerven vaardigheden om met verschillende materialen en instrumenten te werken, zowel digitaal als analoog.

Bij het werken met machines of specifieke gereedschappen wijs je op de veiligheidsvoorschriften.

Extra: Leerlingen werken steeds zelfstandiger. In een team kunnen ze verschillende rollen opnemen, bv. ook van een leidinggevende. Ze durven anderen wijzen op foutieve handelingen. Ze nemen de verantwoordelijkheid op en maken medeleerlingen er attent op dat ze bv. verkeerd, gevaarlijk, niet efficiënt ... bezig zijn.

Extra: Leerlingen hebben ook inzicht in waar het fout zou kunnen lopen bij het eigen handelen: ze proberen vooraf bepaalde situaties in te schatten; op voorhand testen ze mogelijkheden voldoende uit.

4.2 Onderzoek en voorstudie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 2 De leerlingen doorlopen een artistiek proces in functie van een beeldende uitdaging.

Samenhang derde graad: I-II-III-GFL LPD 14

Wenk: Bij het doorlopen van een artistiek proces kan je denken aan

- het selecteren van ideeën zoals bij eigen gedachten en gevoelens stilstaan, artistieke werken bestuderen, indrukken of objecten verzamelen;
- het koppelen van de eigen bedoeling aan vormgeving via methodes zoals trial and error, try-out;
- het gebruiken van basistechnieken.

Wenk: Je kan leerlingen een logboek of procesboek laten bijhouden.

Wenk: Je moedigt leerlingen aan om ook inspiratie te zoeken in situaties buiten de schoolmuren, zoals een tentoonstelling bezoeken, naar de bioscoop gaan, een boek lezen, specifieke (vak)literatuur doornemen, de actualiteit volgen.

Extra: Je kan de leerlingen de relatie tussen het inhoudelijke en het beeldende kritisch laten onderzoeken, bv. tijdens de voorstudie (het artistiek proces).

LPD 3 De leerlingen nemen aspecten van het beeldende waar:

- **relatie vorm en inhoud;**
- **totaalbeleving, structuur en detail.**

2de graad: II-BAKu-da LPD 4

Wenk: Je moedigt de leerlingen aan om niet alleen binnen, maar ook buiten de school te gaan om bijvoorbeeld beeldende kunst waar te nemen en te beleven. Dat kan door bv. een museumbezoek, een stadswandeling, een bezoek van of aan een kunstenaar, performance.

Daarnaast kan je aandacht hebben voor kunstactualiteit in binnen- en buitenland, Westerse en niet-Westerse kunsten.

Wenk: Bij de waarneming kunnen leerlingen vertrekken van zintuiglijk waarneembare

kenmerken.

De waarneming kan je breed en divers bekijken en aan de leerlingen een breed gamma aanbieden, vanuit werkelijkheid, mentaal beeld en verbeelding. Het kan gaan over gehelen, opbouw, samenhang en contrastwerking, compositie, essentie (belangrijkste lijnen, vlakken, contrast, ritme, beweging, spanning, details, voorplan, accenten ...), verscheidenheid, tonen (licht, donker, nuances, arceren ...), texturen (hard, zacht, glad, ...) en structuren leren zien en weergeven; eigen schaduw of slagschaduw.

Wenk: Je vraagt de leerlingen om tijd te nemen om te kijken, te observeren met verschillende zintuigen of vanuit een wisselwerking tussen detail en totaalbeleving.

Extra: Je kan de leerlingen een zelfstandige artistieke verwerking van een waarneming (voorstelling, bezoek aan museum ...) laten opstellen, bv. i.f.v. een opbouw van een portfolio of ze voeren een zelfstandig artistiek onderzoek uit naar aanleiding van een opdracht ...

Extra: Je kan de leerlingen het concept waarnemen laten uitdiepen bv. ze ontdekken perspectief, de geschiedenis (evolutie) van perspectief, ze bevragen perspectief vanuit bepaalde invalshoeken, bv. kent elke cultuur perspectief vanuit eenzelfde visie, wijzigingen bepaalde kunstenaars en periodes een interpretatie van perspectief.

LPD 4 De leerlingen illustreren stijlen, trends en ontwikkelingen binnen het domein van beeldende kunsten.

Extra: Je kan de leerlingen laten reflecteren op stijlen, trends en ontwikkelingen vanuit een persoonlijke visie. Je kan hen ook laten stilstaan bij andere visies. Dat kan zowel schriftelijk als mondeling. Ze kunnen bv. vertrekken vanuit andere wetenschapsdomeinen zoals literatuur, filosofie.

4.3 Creatie en presentatie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 5 De leerlingen zetten hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project.

Wenk: Je kan de leerlingen laten samenwerken met externen, niet eigen aan de school, bv. bij het vormgeven, ontwerpen, presenteren contacteren ze mensen uit de buurt, hun familie, vrienden, organisaties, opdrachtgever (bv. kunstenaars).

LPD 6 De leerlingen plannen en bereiden hun werkzaamheden voor.

Wenk: Bij het uitwerken van een opdracht leren de leerlingen op een goede, realistische manier plannen en hun aanpak zelfstandig structureren. De leerlingen respecteren niet enkel deadlines, maar bv. ook de afgesproken beperkingen, het format en concrete afspraken binnen de opdracht.

LPD 7 De leerlingen experimenteren met verschillende beeldende bouwstenen, technieken, materialen en de inhoud en de relatie ertussen.

Wenk: Afhankelijk van de opdracht komen andere bouwstenen, technieken en materialen aan bod.

De leerlingen hanteren beeldende bouwstenen in het vlak en in de ruimte. Bij beeldelementen denk je onder andere aan vorm, kleur, compositie, typografie, licht en schaduw, textuur, ruimte, constructie.

Wenk: Je kan leerlingen analoog, digitaal, via 2D of 3D laten experimenteren. Ook klassieke en hedendaagse middelen bv. van potlood tot penseel, artificiële intelligentie (AI), aangevulde realiteit (AR) of een virtuele realiteit kunnen leerlingen uitdagen.

Wenk: De leerlingen kunnen individuele keuzes maken. Ze zullen techniek, materiaal, medium kiezen in functie van de boodschap, het verhaal, de expressie ... Je kan leerlingen effecten van keuzes en experiment laten analyseren, bv. welk effect heeft die keuze op de toeschouwer, op de betekenis, op de materie? Die keuze kan dan ook mondeling of schriftelijk worden toegelicht, bv. tijdens een presentatie of in een ateliergesprek, in een logboek, schetsboek of in een portfolio.

LPD 8 De leerlingen creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal met behulp van beeldende bouwstenen, technieken en materialen.

Wenk: Beeldende bouwstenen kan je breed interpreteren, ook audiovisuele, performance, dans ... kunnen een plaats krijgen.

Wenk: Je kan leerlingen vanuit de waarneming laten vertrekken om van daaruit naar een vereenvoudiging en stilering te gaan.

Wenk: Bij het creëren gaan leerlingen doelgericht en ook al zelfstandig aan de slag met diverse beeldende elementen, technieken en materialen.

De leerlingen kunnen afwijken van de geijkte voorbereidingsmethodes wanneer ze hun keuze kunnen motiveren. In de derde graad laat je leerlingen persoonlijk artistiek werk creëren. Het ontwikkelen van een persoonlijke artistieke taal gaat verder in het hoger onderwijs en in hun artistieke loopbaan. Je nodigt de leerlingen uit om nog met verschillende 'beeldtalen' te werken.

Wenk: De vormgeving of het ontwerp kan ontstaan vanuit vrije expressie of vanuit een persoonlijke kijk of standpunt.
De leerlingen leren convergent en divergent denken in functie van eigen creaties.

LPD 9 + De leerlingen analyseren het verband tussen 3D-situaties en bijbehorende 2D-voorstellingen.

Wenk: Je kan de analyse van het verband ondersteunen door leerlingen een studie of toepassing te laten maken, en dat kan zowel vanuit een toegepaste of vrije insteek. Je kan met de leerlingen de beweging maken van 3D naar 2D en omgekeerd. Dat kan zowel vanuit waarneming als vanuit constructie. Je kan bv. vanuit een digitaal beeld komen tot een 3D-uitvoering. Je kan ook met materiaal aan de slag gaan en zo van 2D-materiaal een 3D-voorstelling maken.

Wenk: Met dit doel werk je aan ruimtelijk inzicht. Er is een link met perspectief. Via ervaren en doen kunnen leerlingen tot een analyse komen. Je kan leerlingen bv. volumes laten ontleden, ruimtelijke vormen laten uitvouwen, een maquette of studiemodel laten maken, vanuit een ontwerp op een blad komen naar een 3D pop-up, een ploftekening uitwerken, een plan schetsen van een tentoonstelling.

LPD 10 De leerlingen geven verhoudingen, richtingen en perspectief weer door middel van manuele technieken en door gebruik van vormgevingssoftware.

Wenk: De leerlingen verdiepen methodes om volume weer te geven: bv. constructie en weergave (schaduw – object- en slagschaduw); vlakken en volumes (cirkel, vierkant, driehoek, rechthoek ...; bol, cilinder, kubus, balk ...; vlak, hol, bol, grootte ...)

Wenk: Je kan vanuit verschillende perspectieven werken aan dit doel, bv. lijnperspectief, atmosferisch perspectief, kleurperspectief, parallelperspectief ...
De leerlingen beseffen dat het eigen standpunt allesbepalend is voor het weergeven van een correct perspectief.

Wenk: Je kan dit doel ruim inzetten, het kan bv. in waarnemingsteken, tekenen, ontwerpen, analoog of digitaal, via model, via beeldopname ...
Het gaat om het schetsmatige en het meetkundige.

LPD 11 De leerlingen gaan in dialoog over elkaars artistiek proces, werk en presentatie aan de hand van afgesproken criteria.

Wenk: In dialoog gaan veronderstelt communicatie in twee richtingen. Het betreft zowel feedback kunnen en durven geven als ook feedback kunnen en durven ontvangen. Leerlingen zijn zelfkritisch en reflecteren op hun proces, werk en presentatie. Ze verwerken feedback in hun creaties. Feedback leidt tot een volgende stap in het proces.

De dialoog is niet vrijblijvend maar wordt gevoerd aan de hand van afgesproken criteria. 'Afgesproken' kan breed worden geïnterpreteerd: criteria afgesproken tussen leraar en leerlingen of criteria afgesproken tussen leerlingen.

Extra: De leerlingen kunnen zichzelf criteria opleggen bv. vanuit de werkpunten van een vorige opdracht, vanuit een (vorige) feedback. Ze gaan zichzelf uitdagen.

LPD 12 De leerlingen presenteren een artistieke creatie

- **in relatie tot tijd, ruimte, middelen, doel en publiek;**
- **in functie van de gekozen organisatievorm;**
- **bepaald door de kanalen om met het werk naar buiten te treden.**

Wenk: Je leert de leerlingen om te gaan met de mogelijkheden en beperkingen van de omgeving, de tijd, het budget en de logistiek. Bv. Bepaalde werken passen niet in een specifieke ruimte; het komen tot een presentatie van een opdracht binnen een bepaald tijdsbestek.

Wenk: Bij de organisatie kan je bv. denken aan plannen, contacten leggen, afspraken maken, promoten, materialen voorzien.

Wenk: Kanalen kunnen een groepstentoonstelling, een solotentoonstelling, een portfolio, online ...zijn.

LPD 13 De leerlingen documenteren hun werk en artistieke ontwikkeling en oriënteren zich op verschillende contexten in voorbereiding op de ontwikkeling van een eigen loopbaan.

Wenk: Je kan leerlingen in een portfolio, een logboek, een procesboek (digitaal of analoog) of een dagboek laten werken. Mogelijke contexten om zich te documenten: allerlei evenementen van de sectoren, festivals, kunst in huis, open atelier, (boeken)beurs, kunstenaarsatelier, artistieke evenementen, een kunstenaar op school

Extra: Wat de leerlingen documenteren, kunnen ze duiden en onderbouwd beargumenteren.

LPD 14 De leerlingen duiden artistiek werk en de presentatie ervan in begeleidende teksten.

Wenk: Je kan daarvoor samenwerken met het vak Nederlands, vreemde talen of Kunstbeschouwing. De leerlingen verduidelijken zowel hun werk als hun presentatie. Ook de evolutie die ze doormaakten om tot hun werk of presentatie te komen, kan deel zijn van de duiding.

Wenk: Je kan vragen om een artistiek werk ook in verband te brengen met een kunsthistorisch referentiekader. Dat kan bijvoorbeeld tijdens het bezoek aan kunstevenementen of indien mogelijk als leerlingen in interactie gaan met kunstenaars. Je kan het referentiekader thematisch of chronologisch bekijken. De leerlingen zoeken bv. een connectie van een werk van zichzelf of van een ander (kunstenaar, medeleerling ...) met het referentiekader.

Wenk: Je kan leerlingen wijzen op het belang om minder vluchtig naar kunst te kijken. Een mogelijke werkwijze is de Slow Art werkwijze. (Wie-Wat-Waar-Waarom?)

Extra: Leerlingen kunnen het verband duiden met een sterke onderbouwing. Dat kan vanuit een dieper inzicht in de 'kunstgeschiedenis'. Ze verruimen de link door meer of ander artistiek werk te koppelen, met meer kunstvormen. Het kan ook door te linken met aspecten buiten de kunst.

4.4 Kunstbeschouwing

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 15 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende stromingen, periodes en westerse en niet-westerse samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen.

Samenhang derde graad: III-Ges-da LPD 8

Wenk: Je kan diverse kenmerkende kunsthistorische elementen aan bod laten komen zoals schoonheidsidealen, vakmanschap, het artistiek parcours, de rol van het bovennatuurlijke, abstractieniveaus, de economische waarde, de aandacht voor

de vorm, de mate van weerspiegeling of vervreemding van de maatschappij, de stijkenmerken, de rol van de opdrachtgever(s), de rol in beeldvorming over het verleden of het heden, de rol in opinievorming, de betekenissen, de genderdimensie.

Extra: Je kan de leerlingen kunstuitingen laten analyseren naar inhoud, context, functie en vormgeving en hun mogelijke samenhang.

LPD 16 De leerlingen reflecteren vanuit meerdere perspectieven over de betekenis van kunst en kunstuitingen in diverse contexten.

Wenk: Je kan leerlingen laten stilstaan bij verschillende aspecten van kunst en bij diverse contexten. Zowel kunstenaar, uitvoerder als toeschouwer beleven en interpreteren kunst vanuit een eigen perspectief. Een perspectief wordt bepaald door de context en door een welbepaalde kunstvisie. Perspectieven kunnen onder meer geografisch, religieus, generationeel, filosofisch, kunsthistorisch, cultureel, tijdsgebonden en persoonlijk zijn. Bv. je kan met de leerlingen stilstaan bij de manier waarop bepaalde thema's in beeld gebracht worden in verschillende periodes.

Je kan meerdere perspectieven (multiperspectiviteit) laten hanteren zoals eerstepersoonsperspectief, derdepersoonsperspectief.

4.5 Onderzoekscompetentie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 17 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhouden van dit leerplan.

Samenhang derde graad: I-II-III GFL LPD 21, 22, 23, 27

Duiding: Specifieke inhouden van dit leerplan zoals artistiek proces; kunstbeschouwing; specifieke bouwstenen, technieken en materialen; verband 2D-3D.

Wenk: Bij fasen in een onderzoekscyclus kan je denken aan: oriëntatie, probleem(stelling) of onderzoeksvraag, onderzoeksmethode, gegevensverzameling, analyse, conclusie, rapportering.

Afhankelijk van de context kunnen een of meerdere fasen in de onderzoekscyclus zelfstandig of onder begeleiding gebeuren.

Wenk: Leerplandoelen uit de krachtlijn en de rubriek "betekenisvol leren en kiezen" van het Gemeenschappelijk funderend leerplan bereiden voor op een onderzoekscyclus. Leerlingen leren zo vanaf het eerste jaar om doelgericht informatie op te zoeken in diverse bronnen, de informatie doelgericht te beoordelen en te verwerken op een kritische en systematische manier. Ook leren ze om cyclisch te reflecteren over hun leerproces en dat doelgericht bij te sturen. In het Gemeenschappelijk funderend leerplan vind je suggesties om met die doelen aan de slag te gaan en een leerlijn op te bouwen waardoor leerlingen in de derde graad in staat zijn om een onderzoekscyclus te doorlopen.

5 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij de begrippen die in het leerplan worden gebruikt. Die verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Artistieke taal

Artistieke taal of kunsttaal is het samenvloeien van een idee of concept, vormgevingselementen, technieken en materialen. Een artistieke taal is een geconstrueerde taal waarvan het primaire doel is om de creatieve impulsen van de maker te bevredigen en mogelijk een emotionele reactie op te roepen bij wie de taal gebruiken. Er zijn geen beperkingen aan de vorm: het kan eenvoudig of complex zijn, organisch of geconstrueerd. Een artistieke taal kan beeldend of poëtisch geïnterpreteerd worden. Het artistiek werk communiceert met de 'ontvanger' en kan een beleving, een ervaring, een sfeer, een boodschap ... overbrengen.

Bouwstenen

Bouwstenen zijn alle mogelijke middelen die je aanwendt om je in architectuur, beeld, muziek, woordkunst-drama of dans uit te drukken, bv. technieken, materialen, instrumenten, media, attributen, decor, kostumering.

6 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Specifieke benodigde infrastructuur of uitrusting hoeft niet noodzakelijk beschikbaar te zijn op de school. Beschikbaarheid op de werkplek of een andere externe locatie kan volstaan. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

6.1 Infrastructuur

Een atelier

- dat ruim en voldoende verlicht is met grote, onderhoudsvriendelijke tafels en met voldoende verluchtingsmogelijkheden; whiteboard of bord; met wastafel en stromend water;
- met voldoende bergruimte voor het opbergen van aanvullend materiaal van de school en van de leerlingen;
- met opbergkasten en ladekast voor papier;
- binnen of buiten het lokaal ruimte en materiaal om werken van leerlingen tentoon te stellen zoals prikwallen, kaders, sokkels;
- met mogelijkheid tot verduistering en spotlichtbronnen om objecten te belichten;
- met toegang tot specifieke ateliers zoals 3D-atelier, fotografie, grafisch atelier, schildersatelier (met schildersezels) ...
- met een ruimte of zone om het afval te sorteren en te stockeren;
- met (draagbare) computers waarop de nodige, specifieke software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid;

- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

6.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

- Materieel voor afvalsortering zoals vuilnisbakken om te sorteren voor papier, PMD, restafval ...;
- Apparaten of toestellen zoals computer, belichtingsmateriaal, opnamemateriaal, camera, snijmachine, groot meetmateriaal, statief, lichtbak;
- Snijmatten;
- Toegang tot scanner, printer;
- Mogelijkheid om op groot formaat te werken;
- Toegang tot didactisch schetsmateriaal en objecten;
- Grondstoffen zoals karton, papier, textiel, klei, gips ... ;
- Kunstgereedschappen zoals teken-, schilder- en boetseergerei ...;
- Gereedschapskoffer met elementaire gereedschappen zoals hamer, vijl, beitel, mes, paletten ...;
- Toegang tot vakliteratuur, kunstreproducties en andere.

6.3 Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over onderstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

- Basispakket om vanuit het beeldende aan de slag te gaan.

7 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken

Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

8 Concordantie

8.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de minimumdoelen (MD), de specifieke minimumdoelen (SMD) of de doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties (BK) realiseren.

Leerplandoel	Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties
--------------	--

1	BK 1; BK 2; BK 3; BK 4
2	MD 16.04; SMD 04.01.01; BK 5
3	MD 16.04; SMD 04.01.01; BK 5
4	BK 10; BK a; BK c; BK d
5	SMD 04.01.03; BK 1
6	MD 16.04; SMD 04.01.01; BK 5; BK 7
7	SMD 04.01.02; BK 7; BK 8; BK 11; BK 12; BK b; BK f; BK g
8	SMD 04.01.02; BK 8; BK 11; BK 12; BK b; BK f; BK g
9 +	-
10	SMD 04.01.02; BK 8; BK 9; BK 11; BK b
11	SMD 04.01.04
12	MD 16.04; SMD 04.01.01; SMD 04.01.02; BK 5; BK 8; BK 11; BK 13; BK b; BK e
13	BK 6; BK h
14	BK 10; BK 14; BK a; BK c; BK d
15	SMD 04.02.01; BK 10; BK a; BK c; BK d
16	SMD 04.02.02
17	SMD 01.01.01

8.2 Minimumdoelen basisvorming

- 16.04 De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces vanuit verbeelding.
Voetnoot:
Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

8.3 Specifieke minimumdoelen

- 01.01.01 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.
- 04.01.01 De leerlingen doorlopen een artistiek proces in functie van een creatie.
Voetnoot:
De specifieke eindterm wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting.
- 04.01.02 De leerlingen creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal met behulp van specifieke bouwstenen, technieken en materialen.

Voetnoot:

De specifieke eindterm wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting.

- 04.01.03 De leerlingen zetten hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project.
- 04.01.04 De leerlingen gaan in dialoog over elkaars artistiek proces, werk en presentatie aan de hand van afgesproken opdrachtgebonden criteria.
- 04.02.01 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende stromingen, periodes en westerse en niet-westerse samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen.
- 04.02.02 De leerlingen reflecteren vanuit meerdere perspectieven over de betekenis van kunst en kunstuitingen in diverse contexten.

8.4 Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties

1. De leerlingen werken in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).
2. De leerlingen handelen kwaliteitsbewust.
3. De leerlingen handelen economisch en duurzaam.
4. De leerlingen handelen veilig, ergonomisch en hygiënisch.
5. De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces.
6. De leerlingen documenteren het eigen werk, de eigen artistieke ontwikkeling en oriënteren zich op de arbeidsmarkt in voorbereiding op de ontwikkeling van een eigen loopbaan.
7. De leerlingen plannen en bereiden de eigen werkzaamheden voor.
8. De leerlingen kiezen en gebruiken diverse materialen, technieken en methodes.
9. De leerlingen gebruiken domeinspecifieke software.
10. De leerlingen illustreren trends en stijlen binnen het domein van beeldende kunsten.
11. De leerlingen werken een artistiek project of concept uit.
12. De leerlingen gebruiken diverse beeld- en vormgevingselementen.
13. De leerlingen presenteren artistieke creaties met inbegrip van de organisatie.
14. De leerlingen duiden de artistieke creatie en presentatie ervan in begeleidende teksten.

Aanvullende onderliggende kennis

De opgenomen kennis staat steeds in functie van de specifieke vorming van deze studierichting.

- a. Esthetica binnen het domein van de beeldende kunst
- b. Gebruik van vormgevingssoftware
- c. Geschiedenis van de beeldende kunst
- d. Grote maatschappelijke en artistieke tendensen
- e. Kanalen (groepstentoonstelling, solotentoonstelling, portfolio, online ...) om met het werk naar buiten te treden.
- f. Materialen specifiek voor het domein beeldende kunst
- g. Technieken en methodes specifiek voor het domein Beeldende kunst
- h. Verschillende contexten in beeldende kunsten (de sector, festivals, evenementen, wedstrijden ...)

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	5
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Samenhang met de tweede graad	7
2.2	Samenhang in de derde graad	7
2.2.1	Samenhang binnen de studierichting Beeldende kunst	7
2.2.2	Samenhang over de finaliteiten heen.....	7
2.3	Plaats in de lessentabel.....	8
3	Pedagogisch-didactische duiding	8
3.1	Beeldende kunst en het vormingsconcept	8
3.2	Krachtlijnen	9
3.3	Opbouw.....	10
3.4	Leerlijnen.....	10
3.4.1	Samenhang met de tweede graad	10
3.5	Aandachtspunten	10
3.6	Leerplanpagina.....	12
4	Leerplandoelen	12
4.1	Veilig, kwaliteitsbewust, duurzaam, economisch en in teamverband	12
4.2	Onderzoek en voorstudie.....	13
4.3	Creatie en presentatie	14
4.4	Kunstbeschouwing	17
4.5	Onderzoekskompetentie.....	18
5	Lexicon	19
6	Basisuitrusting	19
6.1	Infrastructuur	19
6.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen.....	20
6.3	Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken	20
7	Glossarium.....	20

8	Concordantie	21
8.1	Concordantietabel.....	21
8.2	Minimumdoelen basisvorming	22
8.3	Specifieke minimumdoelen.....	22
8.4	Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties	23

ONTWERP

